

Ա.Ս. ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ, Վ.Բ. ՕՂԱԲԱՇՅԱՆ

**ՇՈՒԿԱՆԵՐԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ՀԵՏ ԿԱՊԱԿՑՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՆՈՐԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ**

Դիտարկվում է տեխնոլոգիական նորարարության և նորարարական տեխնոլոգիաների ստեղծման գործընթացում շուկաների պահանջների հետ կապակցվածության հիմնախնդիրը: Վերջինիս համար մասնագիտական գրականության ուսումնասիրության միջոցով բացահայտվում են գործընթացի կառավարման տեսանկյունից առավել կարևորվող համապատասխան բաղադրիչ ենթախնդիրները:

Առանցքային բառեր. նորարարական տեխնոլոգիաներ, տեխնոլոգիաների ստեղծման գործընթաց, շուկայի պահանջներ, շուկաների հետ կապակցվածություն:

Տնտեսական զարգացման վերլուծությունները վկայում են, որ նորամուծական գործընթացների հիմնական գրավականը ոչ թե ստեղծված նոր տեխնիկական միջոցների քանակն է, այլ դրանց կիրառման շրջանակները տնտեսական շրջանառության տարբեր փուլերում [1]: Տնտեսության ինովացիոն հատվածի հետ կապերի ապահովման ու համագործակցության բոլոր ուղիներն ու եղանակները հետապնդում են մեկ նպատակ՝ նպաստել նորարարական տեխնոլոգիաների ստեղծման գործընթացի հաջողությանը, ապահովելով շուկաների պահանջների հետ դրա կապակցվածությունը: Պարզ է, որ ցանկացած տեխնոլոգիայի, արտադրանքի կամ ծառայության մշակումը, որքան էլ որ դա նորարարական լինի, անիմաստ է, եթե այն հարկավոր չէ հաճախորդներին: Հայտնի է «հաճախորդի ցավ» արտահայտությունը, որը գործածվում է սպառողի կամ հաճախորդի հրատապ կարիքը բնութագրելու համար [2]: Այդ իրական «ցավը» բացահայտելը դրան ինովացիոն լուծում տալու, այսինքն՝ «ցավը մեղմելու» առաջին քայլն է, և հենց դրանում է շուկաների պահանջների հետ կապակցվածությունը: Նորարարական ձեռնարկության տեսանկյունից տեխնոլոգիաների մշակման ընթացքում նման կապակցվածության ապահովման եղանակներից են հաճախորդների հետ անմիջական շփումը ու դրանից բխող եզրահանգումները, ինչպես նաև հաճախորդների շրջանում անցկացված հարցումների արդյունքները հաշվի առնելը: Հարկ է ընդգծել, որ հատկապես նորարարական տեխնոլոգիաների ու արտադրանքի պարագայում հաճախորդների, սպառողների հետ հետադարձ կապի արդյունքները դիտարկելիս պահանջվում է որոշակի զգուշավորություն: Ինչպես արդարացիորեն նշում է Ա. Ուվիկը, հաճախորդները գիտեն միայն այն,

ինչի փորձառություն ունեն, և նրանց հետ շփվելիս հարցադրումները պետք է լինեն կարիքների, պահանջմունքների, պրոբլեմների, այլ ոչ թե հնարավոր լուծումների մասին [3]: Նորարարական լուծում գտնելն արդեն ձեռնարկության խնդիրն է, քանի որ դրա համար այն ունի համապատասխան մասնագետներ, սարքավորում և ռեսուրսներ: Թեև, իհարկե, մշակված լուծման կենսունակությունն անհրաժեշտ է կրկին ստուգել հաճախորդների հետ հետադարձ կապի միջոցով: Այս պարագայում արդեն կիրառելի են նաև հետադարձ կապի ապահովման ավելի ակտիվ մեթոդները, մասնավորապես, շուկայի մասնակիցների նախաձեռնողաբար իրազեկելը ստեղծված նորարարական տեխնոլոգիաների, դրանց առանձնահատկությունների և օգուտների մասին: Կտրուկ կամ ռադիկալ նորարարություն ստեղծելիս հնարավոր հաճախորդներին դրա օգուտները բացատրելը և օգտվել սովորեցնելը նույնիսկ կարող է «ստեղծել» կարիք և պահանջմունք [4], կամ ավելի ճիշտ, նրանք սկսում են գիտակցել նման ինովացիոն տեխնոլոգիայի կամ արտադրանքի օգտավետությունը իրենց գործի կամ առօրյա գործունեության համար: Այս առումով մի շարք ճյուղերում բավականին տարածված երևույթ է ստեղծված նախատիպերի փորձարկումը շուկայում կամ օգտատերերին հանձնելու եղանակով, որի հիմնական նպատակը պոտենցիալ հաճախորդների արձագանքը ստուգելն ու հարկ եղած դեպքում անհրաժեշտ փոփոխություններ կատարելն է: Ինովացիոն արտադրանքի մշակումը հաճախ ներառում է ֆիզիկական նախատիպի ստեղծում՝ ձեռնարկության հետազոտման և մշակման բաժնի կողմից: Նախատիպը պետք է մարմնավորի արտադրանքի հայեցակետով նախատեսված հատկանիշներն ու բնութագրերը, քանի որ դրա նպատակը հենց այդ հայեցակետի փորձարկումն է սպառողների շրջանում: Ոչ հեռու անցյալում վերջնական նախատիպի ստեղծումը տևում էր ամիսներ կամ նույնիսկ տարիներ, քանի որ միակ տարբերակը այն ֆիզիկապես կերտելն էր: Այժմ վիրտուալ իրականության համակարգչային տեխնոլոգիաները թույլ են տալիս աշխատել ապրանքի նախատիպի վրա՝ առանց այն ֆիզիկապես պատրաստելու: Այնուամենայնիվ, փորձարկման համար առաջարկվելիք նախատիպը պետք է արտադրվի, ընդ որում՝ գերադասելի է դա իրականացնել ձեռնարկության արտադրամասում, ոչ թե լաբորատորիայում, որպեսզի միաժամանակ հնարավոր լինի ստուգել, թե առկա արտադրական սարքավորումներն ի վիճակի են արդյոք ապահովել նոր ապրանքի արտադրությունը:

Նախատիպը պատրաստելուց հետո այն անհրաժեշտ է անցկացնել մի շարք փորձարկումների միջով: Ֆունկցիոնալ փորձարկումները հիմնականում կատարվում են տվյալ ընկերությանը պատկանող կամ այլ լաբորատորաներում: Այս փորձարկումները անվանում են «ալֆա թեստավորում», և դրանց նպատակն

է պարզել, թե ինչպես են ապրանքը կամ ծառայությունը դրսևորվում օգտագործման տարբեր պայմաններում և տարբեր կիրառությունների շրջանակներում: «Ալֆա թեսթավորման» արդյունքերի հիման վրա կատարելագործված նախատիպը այնուհետև ուղարկում են «բետա թեսթի», այսինքն՝ սպառողների կողմից փորձարկման: Սպառողները կարող են ստանալ ապրանքը կամ ծառայությունը անվճար՝ որոշ ժամանակ օգտագործելու և նմանատիպ ապրանքների կամ ծառայությունների հետ համեմատելու համար, կամ հրավիրվել ընկերության տարածքում այն փորձարկելու և գնահատելու համար [5]: Արդյունաբերական ինովացիոն ապրանքների փորձարկումը սահմանափակ է՝ նախատիպերի պատրաստման և փորձարկման համար պայմանների ստեղծման հետ կապված մեծ ծախսերի պատճառով: Մինչդեռ, օրինակ, համակարգչային ծրագրերի, շարժական հավելվածների, խաղերի և նման այլ ծառայությունների դեպքում «բետա» փորձարկումը մեծմասամբ ավելի քիչ ծախսեր է պահանջում, քանի որ նախատիպը նույնքան վիրտուալ է, որքան վերջնական ծառայությունը: Ուսումնասիրությունները վկայում են, որ նորաստեղծ արտադրանքի մշակման մեջ հաճախորդների ներգրավումը, հատկապես նախատիպային և շուկայական փորձարկման վաղ փուլերում, նպաստում է այդ արտադրանքի վերջնական հաջողությանը [6]:

Վերջին տարիներին հետազոտողներից և նորարարական ձեռնարկությունների ղեկավարներից շատերն արդեն խոսում են հաճախորդների կողմից խթանվող կամ ուղղորդվող նորարարության (customer-driven innovation) [7], հաճախորդի հետ համատեղ (co-innovation) [8, 9] և անգամ հաճախորդների կողմից անմիջականորեն ստեղծվող ինովացիայի [10] մասին: Այս հանգամանքներում հաճախորդների, սպառողների ու շուկաների հետ կապակցվածության ապահովման վերոնշյալ բոլոր եղանակները առանձնապես մեծ նշանակություն են ստանում:

Այսպիսով, նորարարական տեխնոլոգիաների ստեղծման գործընթացում շուկաների պահանջների հետ կապակցվածության ապահովման հիմնախնդրի համատեքստում առավել կարևորվում են հետևյալ ենթախնդիրները.

- պոտենցիալ և (կամ) իրական հաճախորդների հետ անմիջական շփումը և դրանից բխող եզրահանգումները հաշվի առնելը,

- պոտենցիալ և (կամ) իրական հաճախորդների շրջանում հարցումների անցկացումը և դրանց արդյունքները հաշվի առնելը,

- ստեղծվող կամ արդեն ստեղծված նորարարական տեխնոլոգիաների, դրանց առանձնահատկությունների և օգուտների մասին իրազեկումը շուկայի մասնակիցներին,

- նորարարական տեխնոլոգիաների կամ դրանց նախատիպերի նախնական փորձարկումը շուկայում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. **Մարգարյան Ա., Միհրանյան Ա., Հունանյան Ա.** Գիտատեխնիկական գործոնը ինովացիոն տնտեսության ձևավորման համակարգում // «Գիտակրթական համակարգի զարգացման առաջնահերթությունները ՀՀ մարզերում» գիտաժողովի նյութեր. – Եղեգնաձոր, 2015. – էջ 61-66:
2. **Martin R.L.** The innovation catalysts // Harvard Business Review. -2011.–89(6).- P. 82-87.
3. **Ulwick A.W.** Turn Customer Input into Innovation // Harvard Business Review. – 2002. – Vol. 80, No.1. – P. 91-97.
4. **Sandberg B.** Customer-related proactiveness in the radical innovation development process // European Journal of Innovation Management. -2007. – 10(2).- P. 252-267.
5. **Թաղևոսյան Ա., Օդաբաշյան Վ., Նասոյան Տ.** Ծառայությունների ոլորտի ձեռնարկությունների մարքեթինգ: Ուսումնական ձեռնարկ.– Եր.: Ճարտարագետ, 2016.– 292 էջ:
6. **Tih S., Wong K.K., Lynn G., Reilly R.R.** Prototyping, customer involvement, and speed of information dissemination in new product success // Journal of Business & Industrial Marketing. -2016-31(4). – P. 437 – 448.
7. **Desouza K., Awazu Y., Jha S.** Customer-Driven Innovation // Research Technology Management. -2008. – 51 (3). – P. 35-44.
8. **Romero D., Molina, A.** Collaborative Networked Organizations and Customer Communities: Value Co-creation and Co-innovation in the Networking Era // Production Planning & Control. – 2011. - Vol. 22, No. 5-6. – P. 447- 472:
9. **Gemser G., Perks, H.** Co-Creation with Customers: An Evolving Innovation Research Field // Journal of Product Innovation Management. – 2015. -32(5). – P. 660-665.
10. **Von Hippel E., Ogawa S., De Jong J.P.** The age of the consumer-innovator // MIT Sloan Management Review. – 2011. - 53(1). – P. 27-35.

А.С. ТАДЕВОСЯН, В.Б. ОДАБАШЯН

ПРОБЛЕМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ СВЯЗАННОСТИ С ТРЕБОВАНИЯМИ РЫНКОВ В ПРОЦЕССЕ СОЗДАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Рассматривается проблема обеспечения связанности с рынком в процессе технологической инновации и создания новаторских технологий. Анализ научной литературы выявил наиболее важные соответствующие компоненты - подпроблемы с точки зрения управления процессом.

Ключевые слова: инновационные технологии, процесс создания технологий, требования рынка, связанность с рынками.

A.S. TADEVOSYAN, V.B. ODABASHIAN

THE PROBLEM OF ENSURING THE CONNECTION TO THE MARKET REQUIREMENTS IN THE PROCESS OF CREATING INNOVATIVE TECHNOLOGIES

The problem of connection to the market requirements is considered in the process of technology innovation and creation of innovative technologies. Through an academic literature review, the relevant components/sub-problems are uncovered that are most important from the standpoint of the process management.

Keywords: innovative technologies, technology creation process, market requirements, connection to markets.

ՀՏԴ 004:005:591.6:336.71

Ա.Ս. ԱՔԵԼՅԱՆ

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ ՆՈՐԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Ներկայումս բանկային հաջողված գործունեության հիմնական գործոններից է շարունակական նորարարությունների քաղաքականությունը: Տնտեսության գլոբալացման գործընթացները, սոցիալական գործունեության բոլոր ոլորտներում մրցակցության աճը, նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ակտիվ կիրառումը առևտրային բանկերին խթանում են՝ փոխելու իրենց գործունեության կազմակերպման մոտեցումները և իրականացնելու ինովացիոն փոփոխություններ:

Առանցքային բաներ. նորարարական տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, զարգացում, բանկային համակարգ, հեռավար բանկային սպասարկում, բանկային գործառնություն:

Ժամանակակից պայմաններում բոլոր առևտրային բանկերն օգտագործում են համակարգչային համակարգեր, որոնց բացակայությունը էապես նվազեցնում է դրանց մրցունակությունը: Համակարգչային բումը գրավեց բանկային բիզնեսի բոլոր բնագավառները: Համաշխարհային պրակտիկայում բանկում համակարգչայնացման վրա կատարվող ծախսերը միջինում կազմում են տարեկան նախահաշվային ծախսերի 15-20%-ը [1]: Իզուր չէ, որ աշխարհի առաջատար և առավել ավտոմատացված բանկերից մեկի՝ Citibank-ի նախագահը նշել էր. «Ինֆորմացիոն ստանդարտը գործում է ավելի արագ և ավելի հրեշավոր է, քան հին ոսկու ստանդարտը» [2]: